

ІСТОРІЯ ОСВІТИ І НАУКИ

УДК:581.3:378.4 (477.84) ТНПУ

М. М. БАРНА, Л. С. БАРНА, С. В. ПИДА, Н. М. ДРОБИК,

В. З. КУРАНТ, В. В. ГРУБІНКО

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, Тернопіль. 46027

ГОЛИЦЬКИЙ БІОСТАЦІОНАР ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА: СТВОРЕННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ (ДО 20-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ)

У статті розкрито питання щодо створення, функціонування та перспектив діяльності Голицького біостаніонару Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Значна увага приділена значенню біостаніонару в навчанні та підготовці бакалаврів, спеціалістів та магістрів, а також ролі біостаніонару у виконанні курсових, дипломних і магістерських робіт. Особлива увага акцентована на значенні біостаніонару в організації і проведенні науково-дослідної роботи студентів, магістрантів, аспірантів і професорсько-викладацького персоналу. Зазначається, що за 20-річний період функціонування біостаніонару на його базі виконано і успішно захищено одну кандидатську дисертацію: Лісовою Наталією Олегівною на тему: «Екологічний стан та охорона рослинного покриву природно-заповідних територій (Опільсько-Кременецький округ)» (науковий керівник професор П. Д. Ключенко), підготовлено і опубліковано монографію: Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загально-державного значення: монографія / [М. М. Барна, Л. П. Царик, С. В. Зелінка та ін.]. — Тернопіль: Лілея, 1997. — 164 с., виконано і захищено більше двадцяти дипломних і магістерських робіт.

Упродовж 2015—2020 рр. на біостаніонарі зосереджена робота над виконанням викладачами кафедри ботаніки та зоології двох колективних тем: «Рослинні угруповання Західного Поділля: морфолого-систематичні, дендрологічні, цитоембріологічні, фізіолого-біохімічні, генетичні, фітопатологічні, екологічні та історичні аспекти», № державної реєстрації 0116U002131. Керівник теми — доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри ботаніки та зоології С. В. Пиди, виконавці: доктор біологічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри М. М. Барна, кандидат біологічних наук, доцент кафедри О. Б. Конончук, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри М. А. Крижановська, кандидат біологічних наук, викладач кафедри Н. В. Герц, кандидат біологічних наук, асистент кафедри О. Б. Мацюк, старший лаборант кафедри М. Я. Кравець. Зоологи зосередили свою увагу над виконанням колективної теми «Дослідження фауни Західного Поділля: біологія, екологія, генетика, еволюція, охорона, освітні і методичні аспекти теорії і практики навчання зоології», № державної реєстрації 0116U002132. Керівник теми — кандидат біологічних наук, доцент кафедри Л. О. Шевчик виконавці: кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри М. А. Крижановська,

кандидат сільськогосподарських наук, викладач кафедри Г. М. Голіней, викладач кафедри, старший лаборант кафедри М. Р. Чекан.

Окрім того, за результатами дослідження флори і фауни Голицького державного заказника підготовлено і опубліковано понад 20 наукових статей у фаховому науковому виданні України «Наукові записки Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія» та матеріалів і тез доповідей на Всеукраїнських наукових конференціях з міжнародною участю, з'їздах наукових товариств України, регіональних наукових конференціях, нарадах, семінарах. Багато уваги приділяється використанню біостанціону як науково-матеріальної бази для проведення різного рангу наукових конференцій, виховних заходів у процесі підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів, аспірантів, зокрема, проведенню дня присвяти першокурсників хіміко-біологічного факультету в студенти.

Ключові слова: біостанціону університету, лабораторія біології та екології – біостанціону, Голицький ботанічний заказник, флора, фауна, навчальна практика з ботаніки, навчальна практика з зоології

Ідею створення біологічного станціону започатковано в Тернопільському державному педагогічному інституті, але її було реалізовано лише тоді, коли інституту було надано статус університету четвертого рівня акредитації. Історія її втілення пройшла три етапи: науковий, нормативно-правовий та створення навчально-матеріальної бази.

Науковий етап створення Голицького біостанціону розпочався з того, що в кінці серпня 1979 р. великий природолюб і прекрасний знавець флори і фауни Поділля, колишній начальник відділу природно-заповідного фонду Державного управління охорони навколишнього природного середовища Мінприроди України в Тернопільській області Микола Петрович Чайковський, досліджуючи гору Голицю, що в Бережанському районі, серед багаторічного травостою виявив природне місцезростання відкасника татарниколистого (*Carlina onopordifolia* Bess. ex Szaf., Kulcz. et Pawl.), занесеного до Червоної книги Української РСР (1980) [Чер. кн. 1980]. Водночас він виявив ряд рідкісних, ендемічних і реліктових видів, таких як: відкасник осотовидний (*Carlina cirsoides* Klok.), півники угорські (*Iris hungarica* Waldst. et Kit.), сон великий (*Pulsatilla grandis* Wend.), ковила найкрасивіша (*Stipa pulcherrima* C. Koch), льон жовтий (*Linum flavum* L.), лілія лісова (*Lilium martagon* L.), горицвіт весняний (*Adonis vernalis* L.), декілька видів роду волошка (*Centaurea* L.) та інші.

Дослідження рослинності гори Голиця, проведені доктором біологічних наук, завідувачем відділу флори і систематики рослин Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного АН України, професором Б. В. Заверухою дозволили встановити, що на відносно невеликій території (60 га) зростає понад 300 видів судинних рослин. Окрім того, дослідження видового складу Голицького ботанічного заказника, проведені С. В. Зелінкою, М. М. Барною, Н. Д. Шанайдою, В. М. Черняком та ін. підтвердили дані Б. В. Заверухи і значно розширили список рослин. За літературними та нашими даними на горі Голиця зростають види судинних рослин, зокрема: жовтозілля Бессера (*Senecio besseranus* Minder.), конюшина блідо-жовта (*Trifolium ochroleucon* Hunds.), конюшина паннонська (*T. pannonicum* Jacq.), конюшина середня (*T. medium* L.), конюшина червонувата (*T. rubens* L.), конюшина альпійська (*T. alpestre* L.), конюшина гірська (*T. montanum* L.), гвоздика польська (*Dianthus polonicus* Lapal.), гвоздика перетинчаста (*D. membranacens* Borb.), гвоздика картузіанська (*D. cartusianorum* L.), гвоздика армерійовидна (*D. armeria* L.), гвоздика дельтовидна (*D. deltoids* L.), герань лісова (*Geranium sylvaticum* L.), шавлія лучна (*Salvia pratensis* L.), волошка паннонська (*Centaurea pannonica* (Heuff.) Simonk.), волошка лучна (*C. jacea* L.), волошка фригійська (*C. phrygia* L.), волошка скабіозовидна (*C. scabiosa* L.), волошка рейнська (*C. rhenana* Boreau), волошка тернопільська (*C. ternopoliensis* Dobrocz.), лазурник трилопатеувий (*Laser trilobum* (L.) Borkh.) та ін.

Проаналізувавши стан зростання та поширення рідкісних, ендемічних і реліктових видів рослин на відносно невеликій території гори Голиці (60 га), стан охорони та природокористування рослинними ресурсами (випасання худоби, спонтанне сінокосіння тощо), М. П. Чайковський підготував відповідні матеріали, на підставі яких Постановою Ради

Міністрів УРСР від 16 грудня 1982 року № 617 Голиці було надано статус державного ботанічного заказника республіканського значення. Проте в подальшому, незважаючи на те, що Голиця набула природоохоронного статусу, в 1993-1994 рр. стан охорони рідкісних рослин дещо погіршився. Тоді постало питання про передачу Голицького ботанічного заказника під охорону та землекористування Тернопільському державному педагогічному інституту. За згодою правління колгоспу імені Богдана Хмельницького, рішення Підвисоцької сільської Ради та обласного Держуправління Мінприроди України було оформлено “Охоронне зобов’язання № 5 від 1 червня 1994 р.”, яке підписали від Держуправління – М. П. Чайковський, а від Тернопільського педінституту – ректор В. П. Кравець.

Провівши аналіз наукових джерел, в яких наведено дані з видового складу, морфології рослин і флори гори Голиці, було встановлено, що тут зростає близько 300 видів судинних рослин, з яких понад 30 видів занесено до Червоної книги України. Щоб усвідомити унікальність та багатство видового складу рослин цього невеликого куточка живої природи доцільно навести слова Б. В. Заверухи з його наукової праці: “...Один квадратний метр такої лучно-степової ділянки має найбагатше видове насичення серед усіх рослинних угруповань світу. Це унікальні утворення природи. Саме тому ці ділянки мають велику наукову цінність як полігон для поглибленого вивчення особливостей співжиття великої кількості видів рослин. Зрештою це й модель для майбутнього створення багатовидових, гармонійних культурних агроценозів з високою продуктивністю. ... На Україні таке багатство трав більше нігде не зустрічається. Серед них чимало рідкісних, які підлягають охороні. ... Перед нами – справжнє ботанічне диво, вельми оригінальний та рідкісний вид нашої флори – відкаслик татарниколистий, занесений до Червоних книг СРСР та УРСР. Це релікт нашої флори, своєрідна жива викопна рослина, яка збереглася до наших часів з прадавніх геологічних епох”. Тому цей унікальний куточок живої природи постійно привертає до себе увагу ботаніків різних галузей, зокрема систематиків, флористів, морфологів, карпологів, цитоембріологів, а також генетиків, селекціонерів, працівників охорони природи та навколишнього природного середовища.

Педагогічний університет, одержавши цінний ботаніко-зоологічний об’єкт, з 1994 р. на його території розпочав активні наукові дослідження рослинності, флори, фауни та геоєкології Голицького заказника. До цих досліджень були залучені викладачі та аспіранти чотирьох кафедр університету, зокрема кафедри ботаніки (доцент М. М. Барна, ст. викладач С. В. Зелінка, асистент Н. Д. Шанайда та аспірант заочної форми навчання М. І. Адамів), кафедри зоології (завідувач кафедри зоології, доцент Б. Р. Пилявський, доцент С. С. Подобівський), кафедри методики викладання біології (доцент В. М. Черняк), кафедри фізичної географії (доцент Л. П. Царик, викладач М. В. Питуляк).

За період з 1994 по 2008 рр. було опубліковано понад 50 наукових праць (статей, матеріалів і тез доповідей), виконано і захищено кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук зі спеціальності 03.00.07 – екологія (Н. О. Лісова), кілька дипломних і магістерських робіт. У 1997 р. авторським колективом (М. М. Барна, Л. П. Царик, В. М. Черняк, С. В. Зелінка, Б. Р. Пилявський, М. В. Питуляк, С. С. Подобівський, Н. Д. Шанайда, М. І. Адамів) було опубліковано монографію “Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загальнодержавного значення”. У монографії викладено результати досліджень геологічної будови, кліматичних, гідрологічних особливостей, ґрунтів, флори і фауни, міститься перелік видів рослин і тварин, подано історію наукових досліджень Голицького заказника. Доцільно зазначити, що в 1997 р. в “Наукових записках Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Біологія” група викладачів кафедри ботаніки університету опублікувала результати досліджень насінної продуктивності *Dictamnus albus* L. в умовах Голицького ботанічного заказника.

Нормативно-правовий етап створення Голицького біостанціону університету розпочався з того, коли 13 квітня 1998 р. було видано наказ МО України № 136, в якому зазначено, що зважаючи на те, що Держуправлінням Мінприроди України в Тернопільській області передано Тернопільському педуніверситету під охорону та землекористування заповідний об’єкт – Голицький ботанічний заказник, а Тернопільською дистанцією

електропостачання – житловий будинок з господарськими приміщеннями та враховуючи клопотання ректорату Тернопільського педуніверситету імені Володимира Гнатюка, створити Голицький біостаціонар Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка як структурний підрозділ університету.

Рис. 1. Лабораторія біології та екології «Голицький біостаціонар університету» в с. Гутисько Бережанського району Тернопільської області.

Відповідно до наказу МО України 30.04.1998 р. було видано наказ Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка № 46, згідно з яким створено Голицький біостаціонар як структурний підрозділ університету. Цим же наказом затверджено штатний розпис біостаціонару у складі: зав. біостаціонару (матеріально відповідальна особа), технічний працівник, сторож. Декана хіміко-біологічного факультету зобов'язано забезпечити організацію наукової та навчальної роботи біостаціонару. Так, з 1998 р. почав функціонувати новий підрозділ університету – “Голицький біостаціонар університету”.

Етап створення навчально-матеріальної бази біостаціонару університету. Одержавши від Тернопільської дистанції електропостачання житловий будинок з господарськими приміщеннями на баланс Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка необхідно було протягом трьох місяців (квітень-червень 1998 р.) провести капітальний ремонт приміщень, оскільки всі приміщення знаходилися у занедбаному стані, щоб влітку 1998 р. можна було на базі біостаціонару провести навчальні практики студентів з ботаніки та зоології. Необхідно віддати належне ректорату університету на чолі з її ректором, професором В. П. Кравцем, який з розумінням віднісся до порушеного деканатом хіміко-біологічного факультету клопотання. З цією метою була організована поїздка членів ректорату на новостворений Голицький біостаціонар. На місці було вирішено, що в першу чергу ремонтувати: поставити двері, заскрити вікна, вимурувати кахельні печі, відремонтувати підвальні приміщення для зберігання продуктів тощо.

Доцільно відмітити надану велику матеріальну спонсорську допомогу голови Підвисоцької сільської ради Йосипа Миколайовича Мартинюка, котрий взявся за проведення цього досить широкопланового ремонту. Водночас інші спонсори з Івано-Франківської області проводили облаштування спальних кімнат для студентів і викладачів. Контроль за їх діяльністю здійснював доцент кафедри теорії та методики навчання природничих дисциплін В. М. Черняк.

До початку літнього сезону основні планові роботи були завершені. В спальні кімнати були завезені ліжка, матраци, постільна білизна тощо. У червні-липні 1998 р. студенти другого курсу хіміко-біологічного факультету по 25 чоловік на один заїзд за відповідним графіком вперше виїхали на Голицький біостаціонар на навчальні практики з ботаніки та зоології.

У 1998-1999 н. р. були залучені ремонтні роботи: встановлення дверей і вікон, кафельних печей для обігріву кімнат, штукатурки і побілки кімнат, облаштування житлових кімнат для

студентів на горищі житлового будинку, облаштування навчальної кімнати для проведення камеральних робіт для обробки зібраного матеріалу у процесі проведення навчальних практик студентів з ботаніки та зоології, облаштування їдальні для студентів, житлової кімнати для студентів і викладачів (рис. 2), місць загального користування тощо.

Зазначимо, що велику фінансову та матеріальну допомогу для виконання вищезазначених робіт надав Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Контроль за проведенням ремонтних робіт на біостаніонарі здійснювали: від ректорату – проректор з адміністративно-господарської частини університету Голіншак Борис Єпіфанович, а від хіміко-біологічного факультету – декан професор М. М. Барна. До ремонту залучалися студенти (бригади хлопців по 5-7 чоловік) хіміко-біологічного факультету, роботу яких було організовано вахтовим методом. Керівництво студентськими бригадами, які виконували фізичні роботи, очолив доцент кафедри теорії та методики навчання природничих дисциплін В. М. Черняк. За їх участі був прокладений водогін завдовжки понад 300 м до їдальні, умивальників та душових кабін.

Рис. 2. Кімнати для студентів (а) і викладачів (б)

У 1998-1999 н. р. в господарському приміщенні було облаштовано студентську їдальню, до якої підведено газ та водогін, що дозволило організувати харчування студентів гарячою їжею.

Рис. 3. Зупинка «Гутисько» на залізничній колії біля корпусу біостаніонару

Необхідно зазначити, що вже протягом тривалого часу (понад 10 років) студенти не збирають рослин для виговлення гербаріїв. Проведення навчально-польових практик з ботаніки організовано таким чином, що студенти ще до початку екскурсій спочатку за ілюстративним матеріалом (фотоальбомами, виготовленими на основі натурних фотознімків) вивчають представників рослинного світу, що зростають на території Голицького ботанічного заказника. Відтак вже безпосередньо в природі вивчають тих чи інших представників Царства Рослини і проводять над ними спостереження або дослідження. Весь зібраний матеріал (журнал спостережень, статистичні дані, натурні фотознімки тощо) студенти використовують у процесі камеральної обробки і на підставі цього пишуть звіти та захищають їх на підсумковій конференції за результатами навчально-польової практики з ботаніки. Така організація та проведення навчально-польових практик сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу, екологічному вихованню та збереженню рослинного світу.

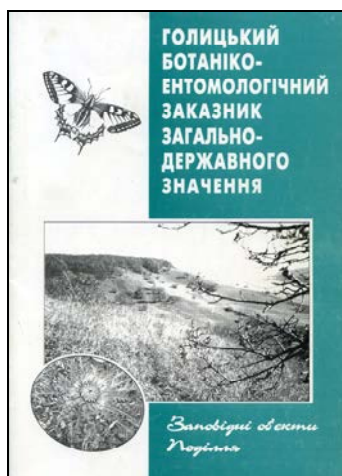
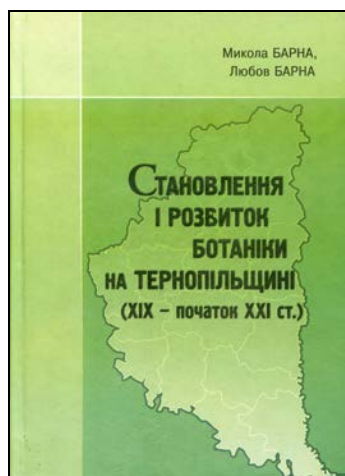
Щодо перспектив подальшого розвитку наукових досліджень флори і фауни Голицького ботанічного заказника та використання Голицького біостаціонару університету, то доцільно зазначити, що відповідно до наказу університету від 24.01.2010 року № 10 з 1 лютого 2010 року з метою належного забезпечення навчального процесу, проведення наукових досліджень викладачами та студентами хіміко-біологічного факультету відповідно до статусу національного університету на базі Голицького біостаціонару університету створено лабораторію біології та екології «Голицький біостаціонар університету».

Окрім того, як показав досвід проведення наукових досліджень флори і фауни Голицького ботанічного заказника використання в подальшому лабораторії біології та екології «Голицький біостаціонар університету» сприятиме розширенню фундаментальних і прикладних ботанічних досліджень для з'ясування питання щодо особливостей морфології квітки ентомофільних рослин, репродуктивного розмноження видів цього унікального заказника та встановлення певних закономірностей міжвидової взаємодії різних в генотиповому та фенотиповому відношеннях судинних рослин, їх адаптації до сукупного зростання на відносно невеликій території та розробки конкретних заходів щодо збереження і поширення червонокнижних рослин. Доцільно зазначити, що Голицький ботанічний заказник загальнодержавного значення разом з філіалом "Кременецькі гори" Природного заповідника "Медобори" Опільсько-Кременецького округу був об'єктом дисертаційної роботи аспірантки Лісової Наталії Олегівни на тему: "Екологічний стан та охорона рослинного покриву природно-заповідних територій (Опільсько-Кременецький округ)" (науковий керівник професор П. Д. Клоченко), яку захищено 25 листопада 2008 р. на спеціалізованій вченій раді Д 26.371.01 в Інституті агроєкології УААН зі спеціальності 03.00.16 – екологія.

Необхідно, на наш погляд, приступити до складення проспекту монографії «Флора Голицького ботанічного заказника та її генезис», а для цього передовсім необхідно визначити колектив авторів дуже потрібної монографічної праці про унікальне рослинне угруповання гори Голиця.

Наукові праці, опубліковані за результатами дослідження
флори і фауни Голицького ботанічного заказника та
присвячені Голицькому біостаціонару університету

**Монографії
та науково-популярні видання**

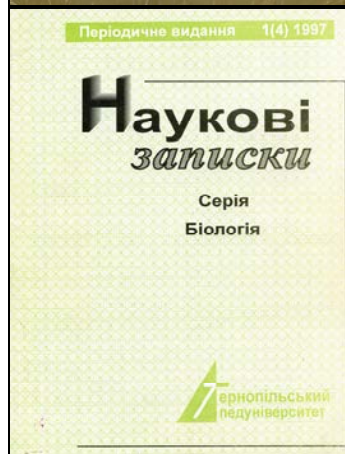
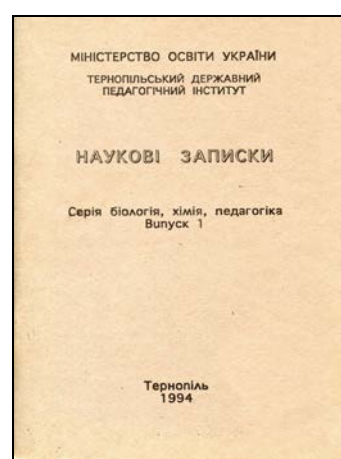
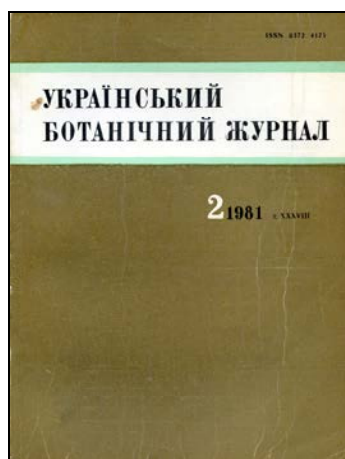
1. Барна М. М. Становлення і розвиток ботаніки на Тернопільщині (XIX – початок XXI ст.): монографія / М. М. Барна, Л. С. Барна. — Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2015. — 240 с.: кольор. іл. — С. 155—163. Лабораторія біології та екології «Голицький біостаціонар університету».
2. Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загально-державного значення: монографія / [М. М. Барна, Л. П. Царик, В. М. Черняк, С. В. Зелінка, Б. Р. Пилявський, М. В. Питуляк, С. С. Подобівський, Н. Д. Шанайда М. І. Адамів]. — Тернопіль: Лілея, 1997. — 164 с.
3. Чайковський М. П. Вступ / М. П. Чайковський // Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загальнодержавного значення: — С. 4.—6.
4. Заверуха Б. В. Флора Волино-Подолії і її генезис: монографія / Б. В. Заверуха. — Київ: Наук. думка, 1985. — 192 с. — С. 9, 60, 94—105. Гора Голиця.
5. Нариси історії хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (1940-2010): науково-популярне видання / [Барна М. М., Курант В. З, Барна Л. С., Грубінко В. В., Гришук Б. Д., Кваша В. І., Степанюк А. В.]; за ред. М. М. Барни. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. — 308 с.: іл. — С. 42—49. Лабораторія біології та екології «Голицький біостаціонар університету».

Дисертації

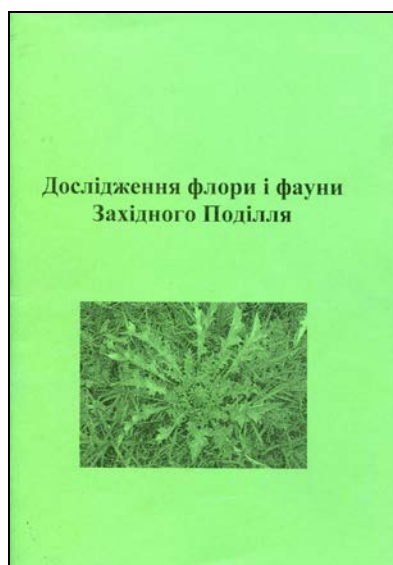
6. Лісова Н. О. Екологічний стан та охорона рослинного покриву природно-заповідних територій (Опільсько-Кременецький округ): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. біол. наук: спец. 03.00.16 «Екологія» / Н. О. Лісова. — Київ, 2008. — 20 с.

Наукові статті

7. Заверуха Б. В. Нові дані до хорологіта фітоценотичної приуроченості рідкісного реліктово-го виду *Carlina onopordifolia* Bess. ex Szafer, Kulcz. et Pawl. / Б. В. Заверуха // Укр. бот. журн. — 1981. — Т. XXXVIII, № 2. — С. 49—52, 57.
8. Заверуха Б. В. Нові відомості про поширення реліктового виду *Coronilla coronata* L. на Поділлі / Б. В. Заверуха // Укр. ботан. журн. — 1982. — Т. XXXIX, № 2. — С. 81—85, 107.
9. Заверуха Б. В. Квітограйна Голиця / Б. В. Заверуха // Рідна природа. — 1988. — № 3. — С. 33—34.
10. Охорона генофонду флори і рослинності Голицького державного ботаніко-ентомологічного заказника / С. В. Зелінка., М. М. Барна., Н. Д. Шанайда, В. М. Черняк, М. І. Адамів // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного інституту. Серія біологія, хімія, педагогіка. — 1994. — Вип. 1. — С. 35—38.
11. Феноритміка та насінна продуктивність *Dictamnus albus* L. в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника (Терно-пільська область) / Н. Д. Шанайда, М. І. Адамів С. В. Зелінка, В. М. Черняк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія 4: Біологія. — 1997. — № 1. — С. 19—21.
12. Онтогенез та вікова структура популяції *Dictamnus albus* L. в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / Н. Д. Шанайда, С. В. Зелінка, М. М. Барна, В. М. Черняк, М. І. Шанайда // Наук. зап. Терноп. держ. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Сер. Біол. — 1998. — № 2 (4). — С. 26—30.
13. Барна М. М. Голицький біостаніонар Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: історія, наукова та навчальна діяльність / М. М. Барна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія. — 2008. — № 2 (36). — С. 3—10.
14. Червонокнижні рослини Голицького ботанічного заказника та їх охорона / М. М. Барна, Л. С. Барна, Р. Л. Яворівський, Н. В. Герц, О. Б. Мащук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія. — 2014. — № 3 (60). — С. 16—30.

Матеріали та тези доповідей

15. Барабаш О. В. Таксономічна структура угруповань земноводних і плазунів Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / О. В. Барабаш // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 32—33.
16. Барна М. М. Історія, наукова та навчальна діяльність Голицького біостаніонару / М. М. Барна, Л. С. Барна // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 3—5.
17. Голицький ботаніко-ентомологічний заказник як освітнє середовище підготовки майбутнього вчителя біології / А. В. Степанюк, Л. С. Барна, Н. Й. Мішук, Г. Я. Жирська // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 41—42.
18. Грубінко В. В. Екотонізація біоценозів як критерій їх антропоїчної трансформації (на прикладі Голицького ботаніко-ентомологічного заказника) / В. В. Грубінко, Н. О. Лісова, Ж. О. Мартиненко // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 45—47.
19. Кваша В. І. Екологія земноводних, плазунів і ссавців в біотопах Голицького заказника / В. І. Кваша, С. М. Щегельський // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 34—35.
20. Кузьмович М. Л. Паразитоценози наземних молюсків у формуванні біоценозу Голицького заказника / М. Л. Кузьмович // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 35—36.
21. Назарко І. С. Можливості здійснення біоетичного виховання в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / І. С. Назарко, О. С. Троцька // Дослідження флори і фауни

Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 43—44.

22. Подобівський С. С. Екологія комах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / С. С. Подобівський // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 36—37.

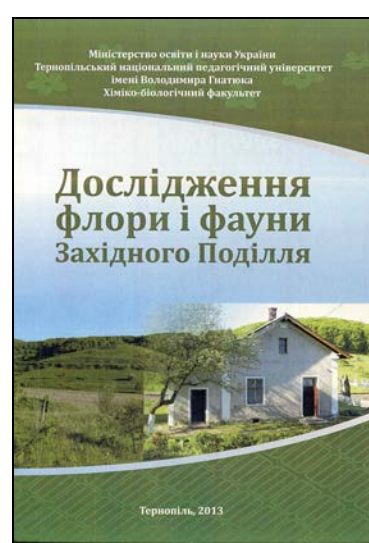
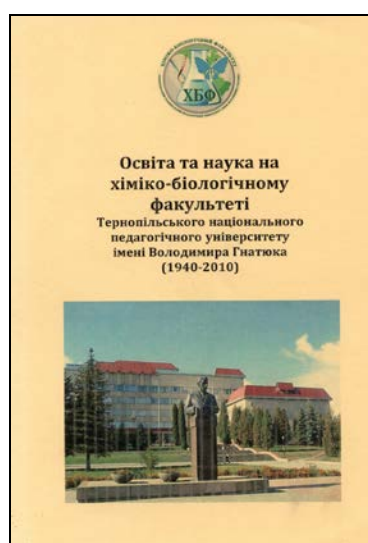
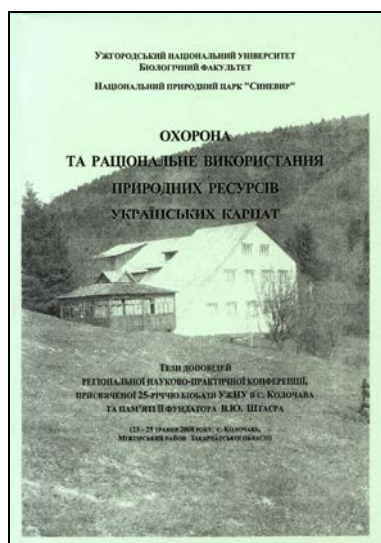
23. Садівник О. Є. Формування дослідницьких вмінь майбутнього вчителя біології в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / О. Є. Садівник, О. Я. Бучковська // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 42—43.

24. Страшнюк Д. В. Особливості розподілу орнітофауни в екосистемах Голицького заказника / Д. В. Страшнюк // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 38—39.

25. Шевчик Л. О. Голицький біостаніонар в активізації природоохоронної та навчально-виховної роботи студентів і викладачів / Л. О. Шевчик // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 39—40.

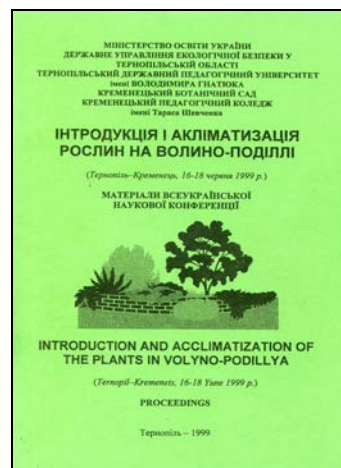
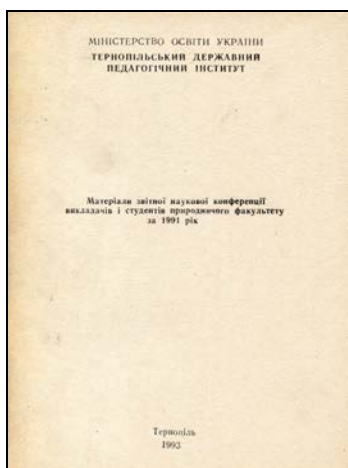
26. Царик Л. П. Голицький заказник у контексті новітніх природоохоронних процесів / Л. П. Царик // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2008. — С. 59—61.

27. Яворівський Р. Л. Систематична структура флори Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / Р. Л. Яворівський // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: регіон. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. В. Гнатюка, (Тернопіль, 6–7 трав. 2008 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. — С. 23—25.

28. Барна М. М. Голицький біостаніонар — наукова та навчальна база Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка / М. М. Барна, Л. С. Барна // Охорона та раціональне використання природних ресурсів Українських Карпат : регіон. наук.-практ. конф., присвячена 25 – річчю біогазі УжНУ в с. Колочава та пам'яті фундатора В. Ю. Штаєра, (с. Колочава, Міжгірський район Закарпатської області, 24-25 трав. 2008 р.): тези доп. — Ужгород, 2008. — С. 13—14.
29. Шевчик Л. О. Кріт звичайний – *Talpa europaea* (Talpidae, Insectivora) в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / Л. О. Шевчик, Н. Я. Кравець // Освіта та наука на хіміко-біологічному факультеті Терноп. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка (1940-2010): регіон. наук.-практ. конф., присвячена 70–річчю створення хім.-біо. ф-ту Терноп. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 20-21 трав. 2010 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2010. — С. 29—31.
30. Яворівський Р. Л. Еколого-ценотична структура флори Голицького ботанічного заказника / Р. Л. Яворівський, М. М. Барна, Н. Й. Созанська // Освіта та наука на хіміко-біологічному факультеті Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка (1940-2010): регіон. наук.-практ. конф., присвячена 70–річчю створення хім.-біо. ф-ту Терноп. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 20-21 трав. 2010 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. — С. 29—31.
31. Барна М. М. Голицький біостаніонар університету (до 15 – річчя створення) / М. М. Барна, Л. С. Барна // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: 2-га регіон. наук.-практ. конф., присвячена 15–річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 24–25 трав. 2013 р.): матеріали конф. — Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2013. — С. 3—6.
32. Жирська Г. Я. Голицький біостаніонар як об'єкт проектної діяльності майбутніх учителів біології / Г. Я. Жирська // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: 2-га регіон. наук.-практ. конф., присвячена 15–річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 24–25 трав. 2013 р.): матеріали конф. — Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2013. — С. 88—90.
33. Крижановська М. А. Вивчення морфогенетичного поліморфізму «Білої» плями на листках рослин *Trifolium repens* Голицького заказника / М. А. Крижановська // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: 2-га регіон. наук.-практ. конф., присвячена 15–річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 24–25 трав. 2013 р.): матеріали конф. — Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2013. — С. 16—17.
34. Степанюк А. В. Підготовка майбутніх учителів біології до організації дослідницької діяльності в умовах біостаніонару / А. В. Степанюк, О. Є. Дарбишева // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: 2-га регіон. наук.-практ. конф., присвячена 15–річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. В. Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 24–25 трав. 2013 р.): матеріали конф. — Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2013. — С. 92—95.
35. Троцька О. С. Можливості реалізації проектної технології навчання в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / О. С. Троцька, І. І. Підпригора // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: 2-га регіон. наук.-практ. конф., присвячена 15–річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. В. Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 24–25 трав. 2013 р.): матеріали конф. — Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2013. — С. 95—97.
36. Червона книга України. Рослинний світ (2009) та охорона рідкісних рослин Голицького ботанічного заказника загальнодержавного значення / М. М. Барна, Л. С. Барна, Р. Л. Яворівський, Н. В. Герц, О. Б. Мацюк // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: 2-га регіон. наук.-практ. конф., присвячена 15–річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. В. Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 24–25 трав. 2013 р.): матеріали конф. — Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2013. — С. 72—76.

37. Яворівський Р. Л. Аналіз географічної структури флори Голицького ботанічного заказника / Р. Л. Яворівський, Н. Й. Созанська // Дослідження флори і фауни Західного Поділля: 2-га регіон. наук.-практ. конф., присвячена 15-річчю створення Голицького біостаніонару ТНПУ ім. В. Гнатюка, (с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., 24–25 трав. 2013 р.): матеріали конф. — Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2013. — С. 21–24.
38. Деякі рідкісні рослини Тернопільщини, стан їх популяцій та заходи охорони / С. В. Зелінка, М. М. Барна, Н. Д. Шанайда та ін. // Матеріали звітної наукової конференції викладачів і студентів природничого факультету за 1991 рік. — Тернопіль, 1993. — С. 27–31. — С. 27. Бережанський район, гора Голиця (Опілля).
39. Шанайда Н. Д. Стан популяцій деяких рідкісних рослин на горі Голиця Бережанського району Тернопільської області / Н. Д. Шанайда, С. В. Зелінка // Матеріали звітної наукової конференції викладачів і студентів природничого факультету за 1991 рік. — Тернопіль, 1993. — С. 65.

40. Зелінка С. В. Флора Тернопільської області та стан її охорони / С. В. Зелінка // Інтродукція і акліматизація рослин на Волино-Поділлі ; матеріали Всеукр. наук. конф., (Тернопіль—Кременець, 16–18 чер. 1999 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 1999. — С. 39–51.
41. Місик О. В. Лікарські рослини околиць Голицького ботаніко-ентомологічного заказника загальнодержавного значення району Опілля України / О. В. Місик // Інтродукція і акліматизація рослин на Волино-Поділлі : матеріали Всеукр. наук. конф., (Тернопіль—Кременець, 16–18 чер. 1999 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 1999. — С. 39–51.
42. Синиця Г. В. Історія наукових досліджень рідкісних і зникаючих видів рослин Західного Поділля / Г. В. Синиця // Інтродукція і акліматизація рослин на Волино-Поділлі : матеріали Всеукр. наук. конф., (Тернопіль—Кременець, 16–18 чер. 1999 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 1999. — С. 105–111.
43. Шанайда Н. Д. Деякі особливості біології *Carlina onopordifolia* Bess. ex Szaf., Kulcz. et Pawl. / Н. Д. Шанайда // Інтродукція і акліматизація рослин на Волино-Поділлі : матеріали Всеукр. наук. конф., (Тернопіль—Кременець, 16–18 чер. 1999 р.): матеріали конф. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 1999. — С. 151–157.

Висновки

На основі проведеного дослідження встановлено, що створенню Голицького біостаніонару передували глибокі флористичні, морфолого-систематичні, зоологічні дослідження флори і фауни Голицького ботанічного заказника, та його створення стало можливим за умови належної навчально-матеріальної бази для проведення навчальних практик студентів з ботаніки та зоології.

Двадцятирічний період функціонування Голицького біостаніонару університету як наукової бази для проведення наукових досліджень флори та фауни Голицького ботанічного заказника та навчальної бази для проведення навчальних практик студентів з ботаніки та зоології це — наочний приклад того, що створення належної науково-навчально-матеріальної бази Голицького біостаніонару університету дозволило проводити глибокі наукові дослідження, які завершилися підготовкою і публікацією монографій та науково-популярних видань, підготовкою і захистом дисертації, виконанням і захистом курсових, дипломних і магістерських робіт. Проведення навчальних практик з ботаніки та зоології на базі Голицького біостаніонару університету дозволило формувати у студентів хіміко-біологічного факультету міцні знання з циклу ботанічних і зоологічних навчальних дисциплін, що сприяло підготовці висококваліфікованих бакалаврів, спеціалістів і магістрів для середніх загальноосвітніх навчальних закладів, а також кадрів вищої кваліфікації з науковими ступенями та вченими званнями для науково-дослідних установ системи НАН, НАПН, НААН та вищих навчальних закладів України.

1. Барна М. М. Становлення і розвиток ботаніки на Тернопільщині (XIX – початок XXI ст.): монографія / М. М. Барна, Л. С. Барна. — Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2015. — 240 с.: кольор. іл.
2. Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загальнодержавного значення: монографія / [М. М. Барна, Л. П. Царик, В. М. Черняк, С. В. Зелінка, Б. Р. Пилявський, М. В. Питуляк, С. С. Подобівський, Н. Д. Шанайда, М. І. Адамів]. — Тернопіль: Лілея, 1997. — 164 с.
3. Заверуха Б. В. Квітограйна Голиця / Б. В. Заверуха // Рідна природа. — 1988. — № 3. — С. 33—34.
4. Заверуха Б. В. Нові відомості про поширення реліктового виду *Coronilla coronata* L. на Поділлі / Б. В. Заверуха // Укр. ботан. журн. — 1982. — Т. XXXIX, № 2. — С. 81—85, 107.
5. Заверуха Б. В. Нові дані до хорології та фітоценотичної приуроченості рідкісного реліктового виду *Carlina onopordifolia* Bess. ex Szafer, Kulcz. et Pawl. / Б. В. Заверуха // Укр. ботан. журн. — 1981. — Т. XXXVIII, № 2. — С. 49—52, 57.
6. Заверуха Б. В. Флора Волинно-Подолли и её генезис: монография / Б. В. Заверуха. — Киев: Наук. думка, 1985. — 192 с.
7. Онтогенез та вікова структура популяції *Dictamnus albus* L. в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника / Н. Д. Шанайда, С. В. Зелінка, М. М. Барна, В. М. Черняк, М. І. Шанайда // Наук. зап. Терноп. держ. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Сер. Біол. — 1998. — № 2 (4). — С. 26—30.
8. Феноритміка та насінна продуктивність *Dictamnus albus* L. в умовах Голицького ботаніко-ентомологічного заказника (Тернопільська область) / Н. Д. Шанайда, М. І. Адамів, С. В. Зелінка, В. М. Черняк // Наук. запис. Терноп. держ. пед. ун-ту. Сер. 4: Біологія. — 1997. — № 1. — С. 19 — 21.
9. Червона книга Української РСР (редкол. К. М. Ситник – відп. ред. та ін.). — К.: Наук. думка, 1980. — 504 с.
10. Червона книга України. Рослинний світ /; Редкол. Ю. Р. Шеляг-Сосонко (відп. ред.) та ін. — К.: «українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1996. — 608 с. : іл.
11. Червона книга України. Рослинний світ /; за ред. Я. П. Дідуха. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 912 с.
12. Червонокнижні рослини Голицького ботанічного заказника та їх охорона / М. М. Барна, Л. С. Барна, Р. Л. Яворівський, Н. В. Герц, О. Б. Мацюк // Наук. запис. Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер. Біологія. — 2014. — № 3 (60). — С. 16—30.

Н. Н. Барна, Л. С. Барна, С. В. Пыда, Н. М. Дробык, В. З. Курант, В. В. Грубинко

Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка

ГОЛИЦКИЙ БИОСТАЦИОНАР ТЕРНОПОЛЬСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ ВЛАДИМИРА ГНАТЮКА: СОЗДАНИЕ, ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ, ПЕРСПЕКТИВЫ (К 20-ЛЕТИЮ ОСНОВАНИЯ)

В статье раскрыт вопрос относительно создания, функционирования и перспектив деятельности Голицького биостанционара Тернопольского национального педагогического университета имени Владимира Гнатюка. Значительное внимание уделено значению биостанционара в учебе и подготовке бакалавров, специалистов и магистров, а также роль

биостационара в выполнении и защите курсовых, дипломных и магистерских работ. Особенное внимание акцентировано на значении биостационара в организации и проведению научно-исследовательской работы студентов, магистрантов, аспирантов и профессорско-преподавательского состава кафедр факультета. Отмечается, что за 20-летний период функционирования биостационара на основании исследования геоморфологии, флоры и фауны Голицкого ботанического заказника было подготовлено и опубликовано коллективную монографию «Голицкий ботанико-энтомологический заказник общегосударственного значения [Н. Н. Барна, Л. П. Царик, В. М. Черняк, С. В. Зелинка, Б. Р. Пилявский, М. В. Питуляк, С. С. Подобивский, Н. Д. Шанайда М. И. Адамив]. — Тернополь: Лиля, 1997. — 164 с.; научно-популярное издание «Очерки истории химико-биологического факультета Тернопольского национального педагогического университета имени Владимира Гнатюка (1940-2010) / [Барна Н. Н., Курант В. З, Барна Л. С., Грубинко В. В., Грищук Б. Д., Кваша В. И., Степанюк А. В.]; под ред. Н. Н. Барны. — Тернополь: Учебники и пособия, 2010. — 308 с.: ил. — С. 42—49. Лаборатория биологии и экологии «Голицкий биостационар университета», а также выполнена и успешно защищена кандидатская диссертация Н. О. Лесовой на тему: «Экологическое состояние и охрана растительного покрова природно-заповедных территорий (Опольско-Кременецкий округ)» (научный руководитель профессор П. Д. Клоченко), подготовлено и защищено более двадцатити дипломных и магистерских работ по тематике флоры и фауны Голицкого ботанического заказника и лаборатории биологии и экологии «Голицкий биостационар университета».

На 2015—2020 гг. на биостационаре сосредоточена работа над выполнением преподавателями кафедры ботаники и зоологии двух коллективных тем: «Растительные угруппирования Западной Подолии: морфолого-систематические, дендрологические, цитозмбриологические, физиолого-биохимические, генетические, фитопатологические, экологические и исторические аспекты», № государственной регистрации 0116U002131. Руководитель темы — доктор сельскохозяйственных наук, профессор, заведующий кафедры ботаники и зоологии С. В. Пыда, исполнители: доктор биологических наук, заслуженный деятель науки и техники Украины, профессор кафедры Н. Н. Барна, кандидат биологических наук, доцент кафедры А. Б. Конончук, кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры М. А. Крижановская, кандидат биологических наук, преподаватель кафедры Н. В. Герц, кандидат биологических наук, ассистент кафедры О. Б. Мацюк, старший лаборант кафедры М. Я. Кравец. Зоологи сосредоточили свое внимание над выполнением коллективной темы «Исследования фауны Западной Подолии: биология, экология, генетика, эволюция, охрана, методические аспекты теории и практики обучения зоологии», № государственной регистрации 0116U002132. Руководитель темы — кандидат биологических наук, доцент кафедры ботаники и зоологии Л. Е. Шевчик, исполнители: кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры М. А. Крижановская, кандидат сельскохозяйственных наук, преподаватель кафедры Г. М. Голиней, старший лаборант кафедры М. Р. Чекан.

Кроме того, по результатам исследования флоры и фауны Голицкого государственного заказника подготовлено и опубликовано свыше 40 научных статей в специальных научных изданиях Украины: Украинский ботанический журнал, Научные записки Тернопольского национального педагогического университета имени Владимира Гнатюка. Серия: Биология, материалов и тезисов докладов на общеукраинских научных конференциях с международным участием, съездах научных обществ Украины, региональных научных конференциях, совещаниях, семинарах. В статье много внимания уделено использованию биостационара как научно-материальной базы для проведения разного ранга научных конференций, воспитательных мероприятий в процессе подготовки бакалавров, специалистов, магистров, аспирантов, в частности, проведения дня посвящения первокурсников химико-биологического факультета в студенты и др. мероприятия.

M. M. Barna, L. S. Barna, S. V. Pyda, N. M. Drobyk, V. Z. Kurant, V. V. Hrubinko

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

HOLYTSKYI BOTANY AND ENTOMOLOGY PRESERVE OF TERNOPIL NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY: HISTORICAL OUTLINE AND FUTURE PROSPECTS (DEDICATED TO 40TH FOUNDATION ANNIVERSARY)

The article highlights the establishment, activities and prospective development of Holytskyi botany and entomology preserve of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Considerable attention is paid to the important role of the preserve for the training of graduates qualifying as bachelors and masters, as well as its vital role as a facility for research studies of undergraduates and thesis works of both graduates and postgraduates.

It is noted that over the 20-year research studies of the geomorphology, flora and fauna of the Holytskyi Botanical Reserve, a collective monograph "Holytskyi Botany and Entomology Preserve of National Status" [M.M. Barna, L.P. Tsaryk, V.M. Cherniak, S.V. Zelinka, B.R. Pyliavskyi, M.V. Pytuliak, S.S. Podobivskyi, N.D. Shanaida, M.I. Adamiv]. — Ternopil: Lileia, 1997. — 164 p.; popular science edition "Historical Outline of Faculty of Chemistry and Biology of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (1940-2010) / [Barna M.M., Kurant V.Z., Barna L.S., Hrubinko V.V., Hryshchuk B. D., Kvasha V.I., Stepaniuk A.V.]; Ed. M. M. Barna. - Ternopil: "Textbooks and Manuals" Publishing House, 2010. - 308p. : ill. - P. 42-49) were published. Furthermore, laboratory of Biology and Ecology at "Holytskyi Botanical Reserve of the University" was founded and a thesis entitled "Ecological conditions and protection of vegetation cover of nature preserve lands (Opolsko-Kremenets district)" was defended by Lysova N.O., an assistant lecturer at the department of Ecology of Geographical Subjects and their Methodology, on November 25th, 2008 at the specialized academic council ref. D 26.371.01 in the Institute of Agroecology of the National Academy of Sciences of Ukraine (scientific supervisor: Professor P.D. Klochenko). It is worthy of notice that since its foundation over 20 graduate works were successfully defended featuring the flora and fauna of "Holytskyi Botanical Reserve of the University".

Throughout 2015-2020 Holytskyi botany and entomology preserve serves as setting for research studies on the topic of "Vegetative Groupings of Western Podillia: morphological-systematic, dendrological, cytoembryological, physiological-biochemical, genetic, phytopathological, ecological and historical aspects" (state registration № 0116U002131) conducted by members of Department of Botany and Zoology. The work is supervised by S. Pyda, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Head of the Department of Botany and Zoology and carried out by M.M. Barna, Doctor of Biological Sciences, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Professor at the Department, A.B. Kononchuk, Candidate of Biological Sciences, Associate Professor at the Department, M.A. Kryzhanovska, Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor at the Department, N.V. Hertz, Candidate of Biological Sciences, assistant lecturer of the Department, O.B. Matsiuk, Candidate of Biological Sciences, assistant of the Department, M.Ya. Kravets, senior laboratory assistant.

Zoologists have focused on the research work of "The fauna of Western Podillia: biology, ecology, genetics, evolution, preservation, methodical aspects of the theory and skills of teaching Zoology" (state registration № 0116U002132). The work is supervised by L.E. Shevchyk, Candidate of biological science, Associate Professor at the Department of Botany and Zoology and carried out by M.A. Kryzhanovska, Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor of the Department, H.M. Holinei, candidate of Agricultural sciences, lecturer, M.R. Chekan, senior laboratory assistant of the department.

In addition, the results of the research of the flora and fauna of Holytskyi botany and entomology preserve were presented in numerous scientific publications of Ukraine: Ukrainian Botanical Journal, Scientific Notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Series: Biology, materials and abstracts at all-Ukrainian scientific conferences, congresses of scientific societies of Ukraine, regional scientific conferences, meetings, seminars.

The article underlines a significant role of reserve as a venue for a variety of scientific conferences, educational events for the training of bachelors, masters and postgraduates, in particular, opening ceremonies for freshers at the Faculty of Chemistry and biology.

УДК 378.4.014.24:61(477.84)(485)

¹Л. Я. ФЕДОНЮК, ¹М. М. КОРДА, ²Л. Д. БАБАК, ¹С. С. НАКОНЕЧНА

¹ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»
(Тернопіль, Україна)

²Університет Упсали (Упсала, Швеція)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БАЛТІЙСЬКОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПРОГРАМИ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СПІВПРАЦІ З ТДМУ

На сучасному етапі розвитку світ переживає соціально-культурну катастрофу, пов'язану зі втратою єдиної загальної перспективи внаслідок загострення економічних, соціальних та екологічних проблем в глобальному масштабі. За умов глобалізації діяльність людей у тих життєво важливих аспектах, які визначені рівнем розвитку науки і техніки, повинна бути системно організованою, єдиною в масштабах усього людства. Тому сутність концепції сталого розвитку, що є основою становлення загальнонаукової парадигми економічного та матеріального зростання, становить інтерес для великого кола фахівців і сприяє їх співпраці для вивчення різних аспектів їх всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції.

У публікації розкрито суть співпраці між Тернопільським державним медичним університетом (Україна) та Упсальським університетом (Швеція) в рамках розвитку балтійської університетської програми, яка фокусується на питаннях сталого розвитку, охорони навколишнього середовища, природних ресурсів, демократії та освіти для забезпечення сталого розвитку в регіоні Балтійського моря, та визначені можливі шляхи реалізації концепції проекту «Актуальні екогенетичні аспекти патології людини та тварин в умовах глобальної екологічної кризи».

Оскільки БУП позиціонує себе як осередок природничих наук, пріоритет тематичного напрямку ТДМУ спрямований на проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, а також та виконання науково-експериментальних розробок у вивченні екогенетичних аспектів патології людини та тварин в умовах глобальної екологічної кризи. Реалізація проекту ТДМУ направлена на пошук шляхів вирішення проблем, що стосуються можливостей експериментальної біотехнології, генетичних і генно-інженерних методів із точки зору екології людини, а також на всебічне розкриття ролі рослинного та тваринного світів у житті сучасної людини в умовах загрози глобальних екологічних змін.

Змістом проекту передбачено три рівні його реалізації. Прямими цільовими групами програми є викладачі університетів, студенти та дослідники, в чому є значна стратегічна цінність у розвитку/розширенні співпраці з іншими зацікавленими сторонами - непрямыми цільовими групами учасників, які включають фінансистів, місцеві органи влади, центральні державні установи, неурядові організації.

Реалізація проекту створить нову сильну міжнародну співпрацю між досвідченими дослідницькими групами з країн Балтійського регіону та України; інтеграція та інтердисциплінарність наукової співпраці забезпечить якнайкращий результат, що спрямований передусім на підвищення якості екологічної освіти країн Балтійського регіону, а також на зміцнення і розширення меж академічної співпраці та розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва.